

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ДІЄСЛОВА: ФОРМАЛЬНИЙ І ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Стаття присвячена аналізу дієслова з позицій традиційної та функціональної граматики. Увагу зосереджено на розгляді граматичної системи дієслова з урахуванням ономасіологічного, когнітивного і комунікативного підходів.

Ключові слова: дієслово, традиційна граматика, функціональна граматика, ономасіологія, когнітивна лінгвістика, комунікативна лінгвістика.

Дієслово – це унікальна, універсальна частина мови, властива усім мовам. Воно належить до первинних номінативних словесних знаків. Дієслово втілює наше знання про просторово-часові характеристики об'єктів позамовного світу, про людську діяльність. Дієслова означають дії та стани, спрямовані на відображення дій та станів у позамовному світі, характеризуються узагальненим значенням процесуальності [5, 16]. Виражаючи абстрактний ступінь пізнання людиною не стільки фізичного, скільки духовного її світу, дієслово репрезентує найважливіший фрагмент мовної картини світу [15, 110-111]. Ця репрезентація відбувається і через семантику кореневих морфем (лексичну семантику), і через семантику афіксальних морфем, що є носіями того чи того категорійного значення (семантику граматичних категорій). «Дієслово виражає предикативне значення у межах слова, дієслівні суфікси – у плінні часу. Дієслівні основи приєднують до себе показники часу, модальності, особи і є морфологічною базою предикативності» [16, 109].

Призначення дієслова полягає в загальних рисах у позначенні того, що умовно узагальнюється терміном “процес”. Отже, категорійну значеннєву ознаку дієслова становить категорія “процесуальності”. Семантика процесуальності набуває в системі граматичних категорій дієслова складної і багатоаспектної організації, виявляючи регулярні й обов'язкові варіанти, пов'язані зі змістом категорій виду, стану, способу, часу, особи. На думку Ю.О. Пупиніна, «сукупний зміст системи граматичних категорій дієслова виступає як реально-мовна зумовленість (і конкретне виявлення) “процесуальності” дієслова в таких протиставлюваних один одному семантичних елементах, як, наприклад, реальність / ірреальність, минулий / теперішній / майбутній час, цілісність / нецілісність тощо, а також (що, ймовірно, особливо важливо) в комбінаціях таких семантичних елементів» [13, 44].

Грамматичне значення “процесуальності”, як і будь-яке граматичне значення, має певні формальні показники. Такими формальними показниками або зовнішніми виразниками граматичного значення “процесуальності” є морфологічні та синтаксичні властивості дієслова. Отже, наявність в слові граматичного значення “процесуальності” (тобто “процесуальної ознаки” – дії, стану, відношень між предметами, форм існування їх у просторі тощо [14, 405]) дає змогу кваліфікувати це слово як дієслово, але на наявність в слові згаданого значення указують певні зовнішні виразники цього значення, тобто притаманні дієслову формальні (морфологічні та синтаксичні) властивості. Як зауважує А.П. Загнітко, дієслівна ознака відбита або в семантиці дієслова, або в його морфологічних категоріях. Розрізняють три групи властивостей дії: 1) внутрішні якісно-кількісні (динамічність, інтенсивність, кратність/однократність, тривалість/миттєвість, завершеність/незавершеність), що відбиті у лексичних значеннях дієслова і морфологічних значеннях виду і способу; 2) внутрішні відносні властивості дії, що виявляються у зв'язках дієслова з аргументами і відбиваються в семантиці дієслова, лексико-граматичних значеннях особовості/неособовості, граматичних значеннях особи і валентності; 3) зовнішні відносні властивості дії, які відбивають відношення до процесу з боку учасників комунікації (категорія модальності) або відношення певної дії в часі до моменту мовлення й до іншої дії (категорія часу і виду) [6, 193]. Мовознавець підкреслює, що підсистема категоріальних ознак дієслова детермінує його частиномовний статус і синтаксичну спеціалізованість. Синкатегорематична природа дієслова зумовлює нерівнорядність і неоднорядність власних лексичних і граматичних значень. З одного боку, дієслову властивий 1) власне-лексичний (номінативний) і 2) пропозитивний концепти, з другого, воно характеризується 1) підсистемою частиномовних морфологічних категорій, які визначають його власне-морфологічну сутність, і 2) синтаксичною ядерністю речення. Остання функція пов'язана із прогнозуванням дієсловом-предикатом синтаксичних позицій і детермінацією способів їх таксонімічного і морфологічного оформлення» [Там само, 195].

Мета пропонованої статті – з'ясувати особливості аналізу дієслова з позицій функціональної і частково традиційної (оскільки цей аспект достатньо розроблений у мовознавстві) граматики, з урахуванням ономасіологічного, когнітивного і комунікативного підходів.

Дієслово було предметом пильної уваги багатьох мовознавців. Вагомий внесок в розробку питань, пов'язаних з проблемою визначення природи, статусу і місця дієслова серед інших лексико-граматичних класів слів, становлення і функціонування граматичних категорій дієслова, зробили такі мовознавці, як О.О. Потєбня, В.М. Русанівський, І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Загнітко, М.І. Калько та інші дослідники. Окремі аспекти проблеми на матеріалі української мови висвітлено у працях І.В. Шаровольського, С.П. Бевзенка, Т.М. Возного, Г.М. Гнатюк, А.П. Грищенко, М.Я. Плющ та інших мовознавців. Аналізу цих проблем на матеріалі слов'янських мов присвячено праці В.В. Виноградова, І.І. Мещанінова, О.В. Ісаченка, Г. Кржижкової, Ю.С. Маслова, О. Белича, Ю.Ф. Мацкевич,

О.М. Прокопович, О.В. Бондарка, Л.Л. Буланіна, В.С. Храковського, Т.М. Молошної, М.Я. Гловінської та інших дослідників.

У лінгвістичній концепції О.О. Потебні дієслову було відведено пріоритетне місце. Як зауважував О.І. Білодід, О.О. Потебня «створив своєрідну філософсько-лінгвістичну теорію дієслівності, яка стала важливою підпорою його вчення про історичний розвиток основних категорій мови і мислення» [1, 238]. За О.О. Потебнею, дієслово – це найвища, найабстрактніша, найгнучкіша, конструктивна, динамічна, вічно прогресуюча категорія людської мови. Він зазначає: «Дієслово зображує ознаку в час її виникнення від діючої особи» [12, 91], причому момент виникнення ознаки може бути одночасним з моментом мовлення або ні, може уявлятися тривалим або миттєвим, виникнення ознаки може бути фактом або спонуканням, бажанням чи умовою. У поняття про дієслово обов'язково входить відношення до особи, якою б вона не була: відомою чи ні, дійсною чи фіктивною. Дієслово є тією частиною мови, яка виявляє, презентує погляд мовця, місце суб'єкта мовлення стосовно зображуваної дійсності тощо [10, 12]. Надзвичайно важливими у граматичній концепції О.О. Потебні є аналіз граматичних категорій дієслова в онтологічному та когнітивно-ономасіологічному аспектах. Так, граматичну категорію часу О.О. Потебня визначав як відношення дії і стану до моменту мовлення: «Грамматичний час є відношенням дії і стану до моменту мовлення і (бо думка усвідомлюється тими, хто думає, первісно тільки у формі мовлення) свідомої думки про них» [11, 137]. Беручи до уваги генетичний взаємозв'язок категорій часу і виду, мовознавець писав: «Дія, що займає одну неподільну мить або більш тривала, але закінчена, не може бути сучасною актові усвідомлення цієї дії. Удар грому вразив мій слух, увійшов у мою думку, але, коли я усвідомлюю це, цього удару вже не чути, і мені залишається сказати: грім ударив або, коли чекають ще удару, – ударить. Я можу вживати теперішній час лише в тих випадках, коли дія уявляється настільки тривалою, що, почавшись до хвилини усвідомлення, не припиняється і протягом самого акту мовлення і усвідомлення: дощ іде (тобто тепер, коли я думаю про це). Сказаним пояснюється, чому поява видів і, зокрема, дієслів найкоротшої дії, потягла за собою втрату значення теперішнього у цих дієсловах; що ж до причини, чому теперішній одержав значення майбутнього, то вона полягає в усвідомленні спорідненості цих часів, більш давньої, ніж виділення слів'янської мови» [Там само].

Дієслово, зокрема його граматична сфера, може розглядатися у багатьох аспектах, зокрема формально-граматичному та функціонально-семантичному. Перший передбачає опис морфологічних ознак дієслова, визначення його синтаксичної функції, з'ясування та характеристики граматичних категорій дієслова, їхньої структури, особливостей їх вияву в системі дієслівних форм. Він поширений у т. зв. традиційній граматиці. Другий аспект з'ясовує семантику дієслівних граматичних форм і категорій, досліджує їхнє функціонування, визначає особливості вираження дієсловами різних смислів, різносереджує увагу на визначенні й описі тих чинників, які дають змогу дієсловом передати найзагальніший і найабстрактніший зміст. Функціонально-семантичний аспект певною мірою протиставляється системно-категорійному (формально-граматичному) і співвідноситься з ономасіологічним, когнітивним тощо.

Функціональний опис граматики української мови в цілому та її дієслівної системи зокрема передбачає застосування двох основоположних принципів: «від форми вираження (засобу) до функції (значення)» і «від функції до форми вираження». Такий підхід «забезпечує єдність системно-структурного і функціонального аспектів мовної системи, оскільки мовні одиниці і їхні відношення між собою виділяються з урахуванням їхнього функціонального призначення» [17, 3]. Перший принцип, що відповідає концепції традиційної граматики, прийнято називати семасіологічним (формоцентричним), а другий, що пов'язаний безпосередньо з функціональною граматиною, називають ономасіологічним (ідеологічним, ідеографічним). В основі такої граматики лежить структура мовленнєвого акту, активну роль у якому відіграє мовець, який повідомляє співрозмовникові (слухачеві) інформацію, що складається з певних змістів, виражену за допомогою дібраних мовцем різнорівневих мовних засобів, взаємопов'язаних між собою [Там само, 7]. Для того, щоб зрозуміти інформацію мовця, слухач має не лише декодувати її, керуючись принципом «від засобів вираження до змісту», а й враховувати ті закономірності відбору і поєднання мовних засобів, які забезпечують мовцеві вираження смислів інформації, що відповідає принципам «від змісту до засобів вираження».

Як зауважує М.О. Шелякін, функціональна граMATика, на відміну від традиційної (системно-категорійної) граматики, має декілька особливостей: по-перше, вона орієнтована на загальну комунікативну функцію мови; по-друге, виявляє функціональний діапазон (потенціал) своїх одиниць, структур, класів у системі мови і в мовленні; по-третє, описує умови (середовища) реалізації кожної функції; по-четверте, розглядає кожну функцію в єдності зі специфікою її знакового носія; по-п'яте, встановлює зв'язок і взаємодію різних функцій своїх одиниць у межах системи і в мовленні; по-шосте, виявляє взаємозв'язок і взаємодію функцій своїх одиниць з одиницями інших рівнів мови (лексичного, фонетичного); по-сьоме, виділяє однорідні типи функцій, у межах яких фіксується їхня диференціація; нарешті, її предметом є функції мовних одиниць не тільки в реченні, а й у межах цілісних текстів [Там само, 6]. Розглядаючи категорії у системі функціональної граматики, О.В. Бондарко насамперед має на увазі функціонально-семантичні поля і категорійні ситуації, проте наголошує на значущості традиційного поняття граматичної категорії [3, 15]. Крім того, дослідник використовує також термін граматична єдність, який охоплює різні типи граматичних об'єктів, що являють собою категорійні концепти, – граматичні категорії, функціонально-семантичні поля і категорійні ситуації [Там само, 17].

У функціональному контексті граматичні категорії дієслова розглядаються у їх співвідношенні з категоріями функціонально-семантичними. Ідеться про співвідношення дієслівного виду і функціонально-

семантичної категорії аспектуальності, категорії часу і темпоральності, способу і модальності тощо. Функціонально-семантична категорія спирається на категорію граматичну, яка являє собою граматичне, зокрема морфологічне, ядро функціонально-семантичної категорії [2, 5]. По відношенню до цього центру інші компоненти категорії репрезентують периферію. Так, у слов'янських мовах, зокрема в українській, морфологічним ядром аспектуальності є граматична категорія дієслівного виду, а елементами периферії – способи, або роди, дієслівної дії, лексичні показники характеру перебігу дії, а також синтаксичні засоби речення, які беруть участь в характеристиці цієї дії.

Основна проблема граматики ономасіологічного спрямування, на думку М.О. Шелякіна, полягає в способах виділення окремих мовленнєвих смислів, що становлять семантичну структуру повідомлюваної інформації. Щодо цього наявні різні підходи – від дедуктивного виділення універсальних для усіх мов мисленнєвих категорій (кількості, часу, простору, причини тощо) до індуктивного виділення категорій на основі спостережень над семантичною спільністю різних мовних засобів (категорій спонукальності, аспектуальності, персональності, темпоральності тощо). Крім того, основоположними принципами ономасіологічних граматики є: 1) наявність підґрунтя в теорії породження речень і текстів, коли зміст інформації є первинним для семантико-синтаксичної організації речення і текстів; 2) ономасіологічному описові мовної системи має передувати повний семасіологічний опис цієї системи, що дає змогу систематизувати однорідні передавані смисли, які становлять інформацію певною мовою [17, 7-8]. Визнаючи важливість і необхідність ономасіологічного підходу до граматичного опису мови, як зауважує О.В. Бондарко, варто повною мірою усвідомлювати різницю між значеннями мовних одиниць, класів, категорій, з одного боку, і смислами, передаваними за допомогою різних поєднань мовних засобів у мовленні, які, однак, не є внутрішнім змістовим боком певної мовної форми або системи форм, – з другого [4, 21].

Як і будь-яке повнозначне слово, дієслово має здатність виконувати номінативну функцію, але при визначенні його як окремої частини мови на перший план за своєю значущістю виходять «предикативні прикмети» дієслова. У цьому зв'язку викликає науковий інтерес проблема граматичної категоризації смислів у класі дієслів. Ономасіологічний підхід дає змогу пояснити семантику граматичних категорій (номінативний компонент граматичного змісту), властивих дієслову.

Аналіз семантики граматичних категорій дієслова з позицій когнітивної лінгвістики дає змогу повному розкрити її специфіку, експлікувати ступінь і характер її усвідомлюваності носіями мови. Зокрема, семантику дієслів доконаного і недоконаного виду в мовній свідомості носіїв рідної мови можна представити як ієрархічну структуру, статус компонентів якої регламентується їхньою психологічною виділеністю; найбільш психологічно виділені компоненти відіграють роль прототипів категорійної семантики. Прототиповим, найуніверсальнішим у семантиці доконаного виду є компонент “результат”, тісно пов'язаний з психологічно виділеним компонентом “завершення”. У семантиці недоконаного виду прототиповим є компонент “процес”, тісно пов'язаний з психологічно виділеним компонентом “тривалість”. Увесь спектр дієслівних значень, що репрезентують поняття “результат” і “процес”, свідчить про інтерпретаційну сутність цих понять, яка, власне, й визначає їхню концептуальну природу. Поняття “процес” і “результат” не лише наявні у свідомості носіїв мови, а й реально функціонують, входять до сфери актуального змісту, застосовуються в описі різних ситуацій. В.О. Макавчик припускає, що інтерпретаційна, концептуальна сутність понять “результат” і “процес” слугує основою для усвідомлення граматичної семантики доконаного і недоконаного виду дієслова носіями рідної мови за допомогою цих понять [9, 192].

Опис граматичних категорій, зокрема дієслівних, не можна вважати достатньою мірою адекватним, якщо розглядати їх в так званому “чистому вигляді”, абстрагуючись від обов'язкової співвіднесеності їхнього функціонування з реальною ситуацією спілкування, з конкретними мовленнєвими реалізаціями. Як зауважує В.А. Звєгінцев, «ситуація – це все, що може бути змістом комунікативного процесу. Саме в цьому сенсі ситуація глобальна. Однак саме в цьому сенсі. Але навколишній світ – не ситуація. Це – навколишній світ, який не пройшов через людську свідомість. Ситуація можлива лише тоді, коли є людина. Спробуємо вилучити з навколишнього світу людину, і цей світ залишиться, але ніяких ситуацій не буде» [7, 188]. Критерієм аналізу граматичної системи мови з комунікативного або функціонально-комунікативного погляду є комплекс трьох сутнісних ознак мовних явищ: форми, значення і функції. Функцію тут витлумачують як «призначення мовного елемента як частини комунікативного цілого служінню в реченні або в тексті, призначення потенційне в системі мови і яке реалізується в мовленнєвому процесі» [8, 486]. Центральне місце в комунікативній граматиці посідає мовець і текст як результат його мовленнєвої діяльності. Звертаючись до дієслова як центральної частини мови і конструктивного ядра речення-висловлення, комунікативна граMATика виявляє зв'язок між лексико-семантичним типом дієслова, його морфолого-синтаксичними можливостями і функціональною парадигмою [Там само, 486-487].

Отже, визначені й частково проаналізовані в статті аспекти й підходи у дослідженні дієслова і його граматичної системи, зокрема функціональний, ономасіологічний, когнітивний і комунікативний, є перспективними орієнтирами для подальших лінгвістичних пошуків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білодід О.І. Граматична концепція О.О. Потебні / О.І. Білодід. – К.: Вид-во при Київ. держ. ун-ті видав. об'єднання “Вища школа”, 1977. – 304 с
2. Бондарко А.В. Русский глагол / А.В. Бондарко, Л.Л. Буланин. – Л.: Просвещение, 1967. – 192 с.

3. Бондарко А.В. Категории в системе функциональной грамматики / А.В. Бондарко // Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста: Сб. статей, посв. юбилею Галины Александровны Золотовой. – М.: Эдиториал УРСС, 2002. – С. 15-21.
4. Бондарко А.В. Теория значения в системе функциональной грамматики: На материале русского языка / А.В. Бондарко; РАН. Ин-т лингв. исследований. – М.: Языки славянской культуры, 2002. – 736 с.
5. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І.Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1988. – 256 с.
6. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія / А.П. Загнітко. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 435 с.
7. Звегинцев В.А. Мысли о лингвистике / В.А. Звегинцев. – М., 1996.
8. Золотова Г.А.. Коммуникативная грамматика русского языка / Золотова Г.А., Онипенко Н.К., Сидорова М.Ю. – М., 2004. – 544 с.
9. Макавич В.О. Видо-временная категоризация русского глагола в языковом сознании носителей русского языка: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.01 / Макавич Вера Олеговна. – Томск: ТПУ, 2004. – 292 с.
10. Онипенко Н.К. Г.А. Золотова в современной лингвистической науке / Н.К. Онипенко // Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста: Сб. статей, посв. юбилею Галины Александровны Золотовой. – М.: Эдиториал УРСС, 2002. – С. 8-13.
11. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике / А.А. Потебня. – М.: Просвещение, 1977. – Т. 4. – Вып. II. – 406 с.
12. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике / А.А. Потебня. – М.: Учпедгиз, 1958. – Т. I-2. – 536 с.
13. Пупынин Ю.А. Грамматические категории русского глагола в их системно-парадигматических и функциональных связях / Ю.А. Пупынин // Межкатегориальные связи в грамматике / отв. ред. А.В. Бондарко. – СПб.: Изд-во "Дмитрий Буланин", 1996. – С. 43-60.
14. Сучасна українська літературна мова / [Грищенко А. П., Мацько Л. І., Пльощ М. Я. та ін.]; за ред. А. П. Грищенко. – [2-ге вид., переробл. і доп.]. – К.: Вища шк., 1997. – 494 с.
15. Уфимцева А.А. Роль лексики в познании человеком действительности и в формировании языковой картины мира / А.А. Уфимцева // Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира. – М.: Наука, 1988. – С. 108-140.
16. Шелховская Н.И. Категоризация глагола в современных языках / Н.И. Шелховская // Вестник Челябинского государственного университета. - 2009. - № 17 (155). Филология. Искусствоведение. - Вып. 32. - С 109-111.
17. Шелякин М.А. Функциональная грамматика русского языка / М.А. Шелякин. – М.: Рус. яз., 2001. – 288 с.

Статья посвящена анализу глагола с позиций традиционной и функциональной грамматики. Внимание сосредоточено на рассмотрении грамматической системы глагола с учетом ономаσιологического, когнитивного и коммуникативного подходов.

Ключевые слова: глагол, традиционная грамматика, функциональная грамматика, ономаσιология, когнитивная лингвистика, коммуникативная лингвистика.

The article analyzes the verb from the standpoint of traditional and functional grammar. Attention is focused on reviewing grammar verbs based onomasiological, cognitive and communicative approaches.

Key words: verb, traditional grammar, functional grammar, onomasiology, cognitive linguistics, communicative linguistics.

УДК 811.161.2:81*367.634

М.М. Косарєва

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРАДАЦІЙНИХ СПОЛУЧНИКІВ З БАЗОВИМИ КОМПОНЕНТАМИ НЕ ЛИШЕ (НЕ ЛИШ, НЕ ЛИШЕНЬ) ТА НЕ ТІЛЬКИ

У статті простежено зміни в кількісному складі градаційних сполучників сучасної української літературної мови, проаналізовано функціонально-стилістичні параметри вживання таких сполучників із базовими компонентами **не лише (не лиш, не лишень) та не тільки**.

Ключові слова: градаційні сполучники, базовий та парний компонент кон'юнктива, стилістично марковані сполучники, функціональний стиль.

Градаційні сполучники в окрему групу сурядних сполучних засобів, що налічувала 11 одиниць (*а й, а ще, а навіть, а до того ж, та навіть, та ще й, не тільки... а й, не тільки... але й, не тільки... а навіть, не стільки... скільки, не так... як*), виокремили лише в 90-х рр. минулого сторіччя [1, 351]. До цього, у 50–60-х рр., а подекуди і в 80-х – поч. 90-х, їх кваліфікували відповідно до трикомпонентної класифікації складносурядних речень то як єднальні (*не тільки... а й, не тільки... але й* [7, 448; 9, 516; 6, 240] *не лише... а й, не лише... але й, не так... як, не просто... а (й)*, [12, 104], то як зіставно-протиставні (*не тільки... але й, не тільки... а й, не лише але й, не лише ... а й*) [10, 296], то як протиставні (*не то що... а, не то що... але*) чи як розділові (*якщо не... то*) [12, 106–108] сполучники. У 70-х рр. минулого століття, обґрунтовуючи потребу виоремити в українській мові складносурядні речення із градаційними відношеннями, К.Ф. Герман вперше вказав на функціонування у мовленні особливої сполучникової системи, яка, власне, і є маркером цих відношень [3, 28]. Він виділив 13 градаційних складених сполучників, із яких 9 – одиничні (*а й, а ще, а навіть, а до того ж, бай, банавіть, та й, ще й, та ще й*) і 4 – парні (*не тільки... а й, не тільки... але й, не лише... а й, не тільки... а навіть*) [3, 29]. У зв'язку з градаційними складносурядними реченнями як окремим семантичним типом складносурядних речень кілька градаційних сполучників подав І.Р. Вихованець (*не тільки – а й, не тільки – але й, не лише – а й, не лише – але й*) [1, 312].

Значно більшу кількість градаційних сполучників виокремила Т.М. Спільник. Вона диференціювала їх за значенням, виділивши власне градаційні, градаційно-приєднувальні сполучники, а також їхні аналоги [8, 367 – 370]. Перші налічують разом із їхніми варіантами 22 одиниці (*не тільки... а й (а, але й); не лише... а й (а, але й); не просто... а й (а); не стільки... скільки (а, як); не так... як; мало того, що... ще й; не те що... а (але, а й, але й); не те щоб ... а (але, а й, але й)*). До другої групи зараховано 3 сполучники: *та й, ще й, та ще й*, серед їхніх аналогів – 10 аналітичних одиниць: *більше того, до того ж, а до того ж, а ще до того, крім того, а крім того, а ще більше, та ще більше, а найбільше, навіть* [8, 367].

На сучасному етапі мовознавці фіксують понад сорок сполучників із градаційним значенням, серед яких парні сполучники із суто градаційним значенням (*не лише... а й, не лиш... а й, не лише... але й, не лиш...*